

SAVONIA

OPINNÄYTETYÖ - AMMATTIKORKEAKOULUTUTKINTO
LUONNONVARA- JA YMPÄRISTÖALA

VILJELIJÄN ÄKILLINEN KUOLEMA – MITEN TOIMINTAA JATKETAAN?

TEKIJÄ: Heidi Niskanen

Koulutusala Luonnonvara- ja ympäristöala	
Koulutusohjelma/Tutkinto-ohjelma Agrologin tutkinto-ohjelma	
Työn tekijä Heidi Niskanen	
Työn nimi Viljelijän äkillinen kuolema – miten toimintaa jatketaan?	
Päiväys 27.4.2020	Sivumäärä/Liitteet 21/1
Ohjaaja Heli Wahlroos ja Kalevi Paldanius	
Toimeksiantaja/Yhteistyökumppani Maatalousyrittäjien eläkelaitos (Mela)	
<p>Tiivistelmä</p> <p>Suomessa kuolee vuosittain keskimäärin 136 MYEL-vakuutettua maatalousyrittäjää. Kuolema on aina suuri kriisi, joka vaikuttaa erityisesti menehtyneen lähipiiriin. Viljelijän kuolemasta lähipiirille raskaan tekee erityisesti sen tuoma epätietoisuus, kun ei tiedetä, kuinka toimintaa jatketaan.</p> <p>Surutyön loppuun saattamisella on suuri merkitys jaksamisen kannalta. Suru on yksilöllistä ja jokainen kokee sen omalla tavallaan. Surutyötä on helpompi tehdä, kun käytännön töihin on mahdollista saada apua. Kuoleman jälkeen on kuitenkin monia välttämättömiä tehtäviä, kuten hautajaisten järjestäminen ja perunkirjoitus. Lisäksi tulee toimia yhteistyössä monien tahojen kanssa, jotta tilan toimintaa saadaan jatkettua.</p> <p>Opinnäytetyön tavoitteena oli luoda selkeä, yksinkertainen ja kattava opas, josta on apua surun hetkellä. Tarkoituksena oli koota usean eri lähteen tiedot samaan paikkaan, jotta ne on helppo löytää kriisitilanteessa. Lisäksi etsittiin uutta tietoa, sillä kaikkea ei ollut saatavilla kotimaisista lähteistä.</p> <p>Oppaan luomisessa käytettiin opinnäytetyötä varten kerättyä tietoa ja jäseneltiin ne helposti luettavaan muotoon. Oppaan pohja luotiin itse, sillä valmista pohjaa ei ollut saatavilla. Oppaan kuvat saatiin tekijän henkilökoh- taisesta arkistosta sekä Pixabay-sivustolta.</p> <p>Opinnäytetyön toimeksiantajana olivat Maatalousyrittäjien eläkelaitos (Mela) sekä Välitä viljelijästä -projekti. Tuloksena syntyi selkeä ja helppolukuinen opas, joka on saatavilla pdf-tiedostona ja jota on helppo käyttää jokaiselta päätelaitteelta. Opasta käytetään pohjana toimeksiantajan julkaisuun.</p>	
Avainsanat yrittäjyys, jaksaminen, kuolema, surutyö, toimenpiteet	

Field of Study Natural Resources and the Environment			
Degree Programme Degree Programme in Agriculture and rural Industries			
Author Heidi Niskanen			
Title of Thesis Farmers suddent death – how to continue business?			
Date	27.4.2020	Pages/Appendices	21/1
Supervisor Heli Wahlroos and Kalevi Paldanius			
Client Organisation /Partners The Farmers Social Insurance Institution (Mela)			
<p>Abstract</p> <p>In Finland an average of 136 MYEL-insured farmers die every year. Death is always big crisis which especially affecting related parties. Especially the uncertainty brought about by the death of the farmer makes it difficult to know how to proceed.</p> <p>Completion of mourning is of great importance for coping. Grief is individual and everyone experiences it in their own way. It is easier to do mourning when it is possible to get help with practical work. However, after death, there are many essential tasks, such as organizing funeral and writing. In addition, there is a need to work with many parties to continue the activity.</p> <p>The aim of the thesis was to create simple and comprehensive guide that will help with the grief. The purpose was to bring the data from several different sources to the same place, so that they could be easily found in a crisis situation, as well as finding new information, as everything was not available from domestic sources. The images of the guide were obtained from the author's personal archive and from the Pixabay website.</p> <p>The thesis was commissioned by the Farmers Social Insurance Institution Mela and Support the Farmer Project. The result is a simple and easy to read -guide that is available as a pdf file that is easy to use for each terminal. The guide is used as a base for the client organisation publication.</p>			
<p>Keywords entrepreneurship, coping, death, mourning, measures</p>			

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	5
2	SURUTYÖ	6
3	AUTTAVAT TAHOT KUOLEMAN KOHDATESSA	7
4	TOIMENPITEET MENETYKSEN JÄLKEEN	8
4.1	Hautajaiset ja perunkirjoitus	8
4.2	Pankki ja vakuutusyhtiö	9
4.3	Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen etuudet	9
4.4	Leskeneläke ja lapseneläke	10
4.5	Pellot ja metsät	11
4.6	Kotieläinten hoitotyöt	12
5	OMAISTEN TULEVAISUUDEN TURVAAMINEN	14
6	OPPAAN TOTEUTUS	15
6.1	Luonnosvaihe	15
6.2	Lopullinen rakenne	15
6.3	Oppaan ulkonäkö ja kuvat	18
7	JOHTOPÄÄTÖKSET	19
8	PÄÄTÄNTÖ	20
	LÄHTEET JA TUOTETUT AINEISTOT	21
	LIITE 1: VIILJELIJÄN ÄKILLINEN KUOLEMA -OPAS	24

1 JOHDANTO

Vuonna 2017 kuoli 111 MYEL-vakuutettua viljelijää. Keskimäärin viljelijöitä kuolee vuosittain 132 eli noin 0,19 % kaikista MYEL-vakuutetuista, joita vuonna 2017 oli 58 225 kappaletta (Virtanen 2018.) MYEL-vakuutettujen määrä on laskenut tasaiseen tahtiin vuosina 2010–2018, mutta vuonna 2017 kuolleiden määrä vakuutetuista oli keskimääräistä suurempi eikä vähentynyt samaa tahtia kuin vakuutettujen määrä (Mela s.a.). Vaikka kuolleiden osuus on määrällisesti pieni, ongelmat kriisin aikana voivat olla jopa erittäin ylitsepääsemättömiä. Myel-vakuutettujen viljelijöiden määrä on laskenut tasaisesti vuosittain. Vuonna 2010 myel-vakuutettuja viljelijöitä on ollut 78 556, kun taas vuonna 2018 heitä on ollut 57 187. (Virtanen 2018.) Vuonna 2017 menehtyneitä myel-vakuutettuja on ollut suhteessa enemmän, kuin keskimääräisesti on ollut.

Läheisen kuolemaan ei voi varautua ja voimakas suru on tavallista, mutta elämän on jatkuttava (MTKL s.a.). Yleisimmät läheisen kuoleman jälkeiset ensireaktiot ovat shokki, kieltäminen ja epäusko. Vertaistuki ja ammattiapu auttavat selviytymään kriisistä; saman kriisin kokeneet ihmiset eivät välttämättä kykene tukemaan toisiaan ja siksi voidaan tarvita ulkopuolista apua. (Aho 2015.) Viljelijän kuoleman jälkeen tilanne voi olla vielä vaikeampi, sillä maataloustoiminta jää monesti läheisen vastuulle. Tilanne voi olla vaikea ja aiheuttaa epätietoisuutta, kun ei tiedä mitä tulee tapahtumaan. Monesti maatilalla on tilanne, jossa toinen viljelijäparista hoitaa kotieläintyöt ja toinen tekee kone-työt. Kriisin hetkellä tilanne on toiselle osapuolelle hankala ja surun keskellä on yritettävä opetella paljon uusia työskentelytapoja.

Opinnäytetyössä käsitellään toimenpiteitä viljelijän kuoleman jälkeen. Opinnäytetyön lopputuotoksena on opas, jota viljelijän lähipiiri voi hyödyntää, kun viljelijän kuolema on ajankohtainen. Lisäksi oppaassa on myös hyviä neuvoja, kuinka kuolemaan kannattaisi varautua jo etukäteen. Vuonna 2016 maaseutuyrittäjät järjestivät traktorimarssin Helsinkiin. Samalla järjestettiin lukuisia pienempiä traktorimarsseja maakunnissa. Traktorimarssin syynä oli markkinahintojen putoaminen esimerkiksi Venäjän pakotteiden vuoksi. Lisäksi Mavin tukimaksatuksia myöhästytettiin. Tämä ajoi viljelijät suureen ahdinkoon ja iltapäivälehtien sivuilla puhuttiin paljon viljelijöiden itsemurhasta. Tästä lähti kiinnostus käsitellä viljelijän kuolemaa.

Aiheen viljelijän äkillisestä kuolemasta sain opinnäytetyön ideaseminaarista. Halusin perehtyä tarkemmin yrittäyteen ja sen varjopuoliin, jotta ymmärtäisin kokonaisuuden maatilayrittämisestä entistä paremmin. Yrittäminen, ja etenkin yrittäjien työtaakan helpottaminen on minulla suurin kiinnostuksen kohteeni.

Opinnäytetyön tavoitteena on saada viljelijäperhe varautumaan kuolemaan. Tulevaisuudesta tulee puhua paljon ja pahimpaan tulee varautua. Tarkoituksena on tehdä opas, joka tukee viljelijän lähipiiriä menetyksen keskellä ja auttaa jaksamaan eteenpäin.

2 SURUTYÖ

Suru on seurausta menetyksestä, tässä tapauksessa läheisen kuolemasta. Surun kokemiseen vaikuttavat muun muassa ihmisen persoonallisuus ja mahdolliset aiemmat kriisit. (Psykoterapiakeskus Vastaamo s.a.) Suru on aina henkilökohtainen kokemus ja jokaisella henkilöllä on oikeus surra omalla tavallaan. Suremisen muodot ovat aina yksilöllisiä eivätkä kaikki halua ilmaista tunteitaan muiden läsnä ollessa. Toiset purkavat surua toimintaan, ja osa saattaa olla lamaantuneita tai shokissa. (Suomen Mielenterveysseura s.a.c.)

Suru voi tuntua raskaalta, kummalliselta ja joskus pelottavalta, mutta se on aina surevan puolella. Surun tärkein tehtävä on auttaa ihmistä suostumaan sisäisesti siihen, mikä ulkoisesti on tullut elämässä pakolliseksi. Suremme, koska menetämme jotain itsestämme – mutta lopulta myös toivumme.
(Lindqvist 2009)

Suruprosessissa on neljä vaihetta. Sokkivaiheessa tapahtunutta ei uskota todeksi ja olo on epätodellinen ja hajanainen. Reaktiovaiheessa tapahtunut aletaan ymmärtää todeksi ja tapahtunutta on tarve kerrata uudelleen, sillä se halutaan ottaa hallintaan. Käsittelyvaiheessa käsitellään menetystä eikä suru ole välttämättä pelkästään ikävää ja kaipausta vaan pintaan voi nousta esimerkiksi vihaa, katkeruutta sekä pelkoa. Sopeutumisvaiheessa löydetään uudelleen tasapaino omaan elämään. Vuosienkin jälkeen suru voi vallata mielen, mutta sureva löytää kuitenkin itselleen elämäniloa ja suunnata suremiseen käytetyt voimavarat täysin toisenlaisiin asioihin saaden aikaan jotain uutta ja erilaista. (Suomen Mielenterveysseura 2015.)

Suru kuuluu samalla tavalla elämään niin kuin muutkin tunteet eikä monikaan säästy elämänsä aikana menetyksiltä. Kuoleman aiheuttama menetys on lopullinen ja siksi suru sen jälkeen on vaikeaa. Luonnollisessa kuolemassa omaisen on yleensä mahdollista jättää jäähyväiset, mutta äkillisen kuolemantapauksen jälkeen tätä mahdollisuutta ei ole, jolloin omainen voi tuntea syyllisyyttä. (Alakangas 2014.)

3 AUTTAVAT TAHOT KUOLEMAN KOHDATESSA

Kriisikeskukseen voi ottaa yhteyttä, mikäli itse tai joku läheinen tarvitsee tukea ja apua. Vastaanotolle pääsee ilman lähetettä. Kriisikeskuksen tapaamiset ovat luottamuksellisia ja siellä voi asioida nimettömänä ja maksutta. (Mieli s.a.). Suomen Mielenterveys ry:n verkkosivuilta löytyvät yhteystiedot kaikille heidän kriisikeskuksilleen, joita on ympäri Suomen. Lisäksi Mielenterveysseuralla on tarjota valtakunnallinen maksuton kriisipuhelin, joka päivystää vuoden jokaisena päivänä ja yönä numerossa 09 2525 0111 ja jonne voi soittaa kriisin kohdatessa. Kriisipuhelin tarjoaa keskusteluapua kaiken ikäisille. (Mieli s.a.)

Kirkko tukee vaikeuksien keskellä olevia käytännöllisten asioiden hoitamisessa sekä henkisessä jaksamisessa. Apua on tarjolla kaikille, eikä aktiivisuus seurakunnassa tai kirkon jäsenyys ole avunsaannin edellytyksinä. Kirkon diakoniatyöntekijät ovat sosiaali- ja terveydenhuoltoalan ammattilaisia ja he auttavat monissa elämän kriiseissä. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko s.a.c.) Oman seurakunnan diakoniatyöntekijän yhteystiedot löydät esimerkiksi osoitteesta www.kirkonkeskusteluapua.fi (Suomen evankelis-luterilainen kirkko s.a.a.).

Välitä viljelijästä –projektin kautta saa apua omaan jaksamiseen ja haasteellisiin elämäntilanteisiin. Projektityöntekijä kartoittaa viljelijän tilannetta kokonaisvaltaisesti, kuuntelee ja auttaa etsimään ratkaisua ongelmiin. Vaikeassa tilanteessa oleva yrittäjä voi myös hakea Melasta enintään 500 euron arvoista ostopalvelusitoumusta henkisen jaksamisen tukemiseen, esimerkiksi terapiaan ja työnohjaukseen sekä muuhun jaksamista tukevaan asiantuntija-apuun. Edellytyksenä on ainoastaan yrittäjän oma arvio koetusta avun tarpeesta sekä projektityöntekijän suositus. Mikäli yrittäjä tuntee olevansa esimerkiksi uupunut, voidaan hänelle myöntää sitoumus, jonka voi käyttää esimerkiksi psykiatrin palveluihin. Projektityöntekijöiden apu on luottamuksellista ja maksutonta. Samanlaista työtä tekevät myös MTK:n maakunnalliset hyvinvointihankkeet. (Mela 2018b.)

Maaseudun tukihenkilöverkko perustuu vapaaehtoistoimintaan. Tukihenkilöverkko on auttamisverkosta, joka tarjoaa keskusteluapua valtakunnallisesti. Tarjottavana on keskusteluapua, pienryhmätapaamisia sekä Jelppi-ryhmätoimintaa, joka tarjoaa käytännön apua tilanteissa, joissa perhettä tai henkilöä on kohdannut äkillinen tai pitkittyneestä tilanteesta johtuva kriisi. Tukihenkilöverkko on luotettava ja maksuton. (Tukihenkilöverkko s.a.a.)

Äkillisessä kriisissä Jelppi-ryhmä voi tulla avuksi käytännön asioiden järjestämisessä sekä tilanteissa, jossa yrittäjän voimat alkavat hupeta ja työt kasaantua. Ryhmään kuuluu yleensä 3-5 maaseudun tukihenkilöä ja he ovat apuna tilanteesta riippuen 1-3 päivää. Apu voi olla henkistä, arjen askareita tai asiointi apua. Toiminta on luottamuksellista. (Tukihenkilöverkko s.a.b.)

4 TOIMENPITEET MENETYKSEN JÄLKEEN

MYEL-vakuutus on maatalousyrittäjän eläkelain mukainen vakuutus viljelijöille, metsänomistajille, kalastajille ja poronhoitajien sekä heidän perheenjäsentensä työeläkevakuutus. MYEL-vakuutus on useimmille maatalousyrittäjille pakollinen. (Mela 2018a.) MYEL-vakuutus perustuu MYEL-työtuloon, joka on käytännössä maatalousyrittäjän tilalla tekemä työpanos. Maatilatalouden työtulo muodostuu viljellyn maatalousmaan ja metsän pinta-alasta sekä tilalla mahdollisesti harjoitetusta maatalouden liitännäistoiminnasta, jonka jälkeen työtulo jaetaan yrittäjien kesken siten, kun he tilan töihin osallistuvat. (Mela 2015b.)

4.1 Hautajaiset ja perunkirjoitus

Tieto vainajan poismenosta on aina henkilökohtainen. Ensimmäisenä tulisi huolehtia, ettei kukaan lähipiirissä jää yksin surunsa kanssa. Kuoleman todennut lääkäri kirjoittaa kuolintodistuksen, ilmoittaa kuolemasta ja antaa hautausluvan. Jos vainajan haluaa haudata seurakunnan hautausmaalle, on oltava yhteydessä seurakunnan kirkkoherranvirastoon. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko s.a.a.) Hautajaisten jälkeen vainajaa on mahdollisuus muistella ystävien ja sukulaisten kesken. Muistotilaisuus pidetään hautaan siunaamisen jälkeen. Hautajaisten tilalla voidaan myös käyttää tuhkausta, jonka suorittaa Lääninhallituksen hyväksymä krematorio. (Krematoriosäätiö s.a.)

Viimeistään kolme kuukautta kuoleman jälkeen on pidettävä perunkirjoitustilaisuus. Tilaisuudessa tehdyn selvityksen perusteella laaditaan perukirja, joka on asiakirja, jossa selvitetään kuolinpesän tila eli luetteloidaan vainajan omaisuus ja velat. (Verohallinto 2015.) Verohallinto voi joissain tilanteissa myöntää perunkirjoituksen toimittamiselle jatkoaikaa. Jatkoaikaa voi hakea kuolinpesän osakas tai muulla perusteella perunkirjoitusvelvollinen henkilö. Kirjallisessa hakemuksessa hakijan tulee ilmoittaa ne seikat, joiden perusteella jatkoaikaa haetaan. Hakemus tulee tehdä ennen kolmen kuukauden alkuperäisen perunkirjoitusajan päättymistä. Jatkoaikaa perunkirjoituksen toimittamiselle voidaan myöntää käytännössä tilanteissa, joissa jäämistö on huomattavan laaja tai perittävä on harjoittanut liiketoimintaa. Pidennysaika myönnetään hakemuksen mukaisesti, mutta sitä ei yleensä saada kalenterivuotta pidemmäksi ajaksi. (Minilex s.a.)

Perunkirjoitukseen kutsutaan kaikki perilliset eli pesän osakkaat, yleisimmin leski sekä lapset. Perunkirjoituksen voi järjestää vaikka kotipaikkakunnan pankissa, jolloin asiantuntijat ovat neuvomassa esimerkiksi tarvittavista asiakirjoista sekä sopimuksista. (Osuuspankki s.a.a.) Kun perunkirjoitus on tehty, perinnön voi jakaa. Perinnönjaosta on tehtävä jakokirja, jonka perusteella omaisuus siirtyy perillisille. Jakokirjasta on käytävä ilmi mitä on jaettu, jaetun omaisuuden arvo, mitä kukin perillinen on saanut, mitä on jäänyt jakamatta ja onko jako tehty kokonaan. Kuolinpesän osakkaat voivat halutessaan sopia, että perintöä ei jaeta tai se jaetaan vain osittain. (Verohallinto s.a.)

Vainajan omaisuus jaetaan kuolinpesän osakkaille. Perimysjärjestyksessä ensimmäisenä on lapset. Perinnönjättäjän lapsille ja lastenlapsilla on oikeus saada perinnöstä lakiosa, vaikka perinnönjättäjä olisi testamentannut omaisuuttaan muille. Lakiosa on puolet perinnöstä, jonka perillinen olisi saanut

ilman testamenttia. Perillisenä täytyy erikseen vaatia lakiosaa testamentinsaajalta. Vaatimus on tehtävä kuuden kuukauden kuluessa siitä, kun tieto testamentista on saatu. Seuraavana perimysjärjestyksessä on leski, edesmenneen vanhemmat ja heidän jälkeensä menehtyneen isovanhemmat. (Verohallinto s.a.)

4.2 Pankki ja vakuutusyhtiö

Kuoleman jälkeen vainajan varat ja velat muodostavat kuolinpesän. Vainajan omaiset toimivat kuolinpesän osakkaina, jotka huolehtivat kuolinpesän omaisuudesta. (Osuuspankki s.a.b.) Pankki saa tiedon kuolemantapauksesta yleensä vainajan lähiomaisilta tai Väestörekisterikeskuksesta. Kuoleman jälkeen pankki päättää kaikki käyttöoikeudet edesmenneen pankkitileihin ja verkkopankkitunnukset suljetaan. Jos vainajalla on puolison kanssa yhteinen tili, jota kumpikin on voinut käyttää itsenäisesti, voi tilin toinen omistaja käyttää tiliä normaalisti. (Fine Vakuutus- ja rahoitusneuvonta 2013.) Pankit tarjoavat kuolemantapauksissa neuvontaa ja ohjausta sekä palvelua kuolinpesä-, perunkirjotus- sekä perinnönjakoasioissa (Osuuspankki s.a.b.).

Vakuutukset luokitellaan henkilö- ja vahinkovakuutuksiin. Vahinkovakuutuksiin kuuluvat esine-, vastuu- ja oikeusturvavakuutukset. Vahinkovakuutukset eivät pääty vainajan kuoltua vaan siirtyvät kuolinpesän nimiin ja pysyvät kuolinpesällä niin kauan, kun se pysyy jakamattomana. Henkilövakuutuksissa vakuutettuna on ihminen, joten vakuutukset päättyvät henkilön kuolemaan, jolloin edunsaaja voi hakea korvausta vakuutusyhtiöltä. (Fine Vakuutus- ja rahoitusneuvonta 2013.)

4.3 Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen etuudet

Maatalousyrittäjien eläkelaitos Mela (2015a) maksaa työeläkejärjestelmän mukaista perhe-eläkettä sekä leskelle että lapselle. Leskellä on täytynyt olla yhteinen lapsi edunjättäjän kanssa ja avioliiton on tullut olla solmittu ennen kuin vainaja on täyttänyt 65 vuotta. Jos heillä ei ole yhteistä lasta edellytyksenä leskeneläkkeelle on naimisiinmeno ennen edunjättäjän 65 ikävuotta. Lesken on täytynyt olla avioliiton solmimishetkellä alle 50-vuotias (ei sovelleta naisleskeen, jos avioliitto on solmittu ennen vuoden 1990 heinäkuuta), avioliitto on kestänyt ainakin viisi vuotta sekä leski on edunjättäjän kuollessa täyttänyt 50 vuotta tai on pitkäaikaisesti työkyvytön. Avopuolisolla ei ole oikeutta MYEL:n mukaiseen perhe-eläkkeeseen, mutta entinen puoliso voi saada eläkettä, jos edunjättäjä on maksanut hänelle elatusapua. Edunjättäjän omalla lapsella on oikeus eläkkeeseen ja niin on myös sellaisella lesken lapsella, joka edunjättäjän kuollessa on asunut tämän ja lesken yhteisessä taloudessa. Maatalousyrittäjien eläkelaitos lopettaa lapseneläkkeen maksamisen tämän täytettyä 18 vuotta. (Mela 2015c.)

Omaisilla on oikeus kertaluontoiseen korvaukseen MATA-ryhmähenkivakuutuksesta. Jotta korvauksen on oikeutettu, on vainajan oltava tapahtuma hetkellä MYEL-vakuutettu tai MYEL-vakuutuksen päättymisestä ei ole saanut kulua kolmea vuotta. Korvausta ei kuitenkaan makseta, jos edunjättäjä on ennen kuolemaansa siirtynyt MYEL:n mukaiselle vanhuuseläkkeelle tai varhennetulle vanhuuseläkkeelle tai jos edunjättäjä on kuollut sen kalenterikuukauden jälkeen, jona hän on täyttänyt 68

vuotta. (Mela 2015a.) Maatalousyrittäjien eläkelaitos maksaa korvauksen vakuutetun puolisolle tai vakuutetun alle 22-vuotiaille lapsille. Avopuolisolla on oikeus korvaukseen, jos hän on asunut vakuutetun kanssa yhteistaloudessa tai heillä on ollut yhteinen lapsi tai viranomaisen vahvistama sopimus keskinäisestä elatuksesta. Jos vakuutettu oli vuonna 2018 kuolin hetkellään 50-vuotias, oli korvaussumma 15 460 euroa. Tähän lisätään mahdollinen lapsikorotus, joka oli 7 460 euroa (Taulukko 1). Jos kuolema on tapaturmainen, korotetaan perussummaa sekä lapsikorotusta 50 prosenttiyksiköllä. Korvaussumma on tuloverotuksessa verovapaata tuloa, mutta perintöverotuksessa vuodesta 2018 alkaen kokonaan veronalaista. (Mela 2018c.)

Maatalousyrittäjien eläkelaitos tarjoaa myös hautausapua. Hautausavun määrä on 4 960 euroa ja se maksetaan kuolinpesälle tai hautajaisten järjestäjälle, vaikka edunjättäjältä ei jäisi perhe-eläkkeeseen oikeutettuja omaisia. Korvauksia maksetaan myös kohtuullista vainajan kuljetuskustannuksista kuolinpaikalta kotipaikkakunnalle. Hautausapua ei tarvitse erikseen hakea, oikeus hautausapuun arvioidaan automaattisesti Melan saamien selvitysten perusteella. (Mela 2020a.)

TAULUKKO 1. Ryhmähenkivakuutuksen perussummat 2018 ja 2019-2020 (Mela 2018c, Mela 2020a.)

Vakuutetun ikä kuolinhetkellä	Perussumma v. 2018 (euroa)	Perussumma v. 2019-2020 (euroa)
-49	16 550	16 720
50	15 460	15 620
51	14 360	14 510
52	13 230	13 370
53	12 140	12 270
54	11 070	11 190
55	9 960	10 060
56	8 870	8 960
57	7 830	7 910
58	6 670	6 740
59	5 580	5 640
60 ja yli	4 610	4 660

4.4 Leskeneläke ja lapseneläke

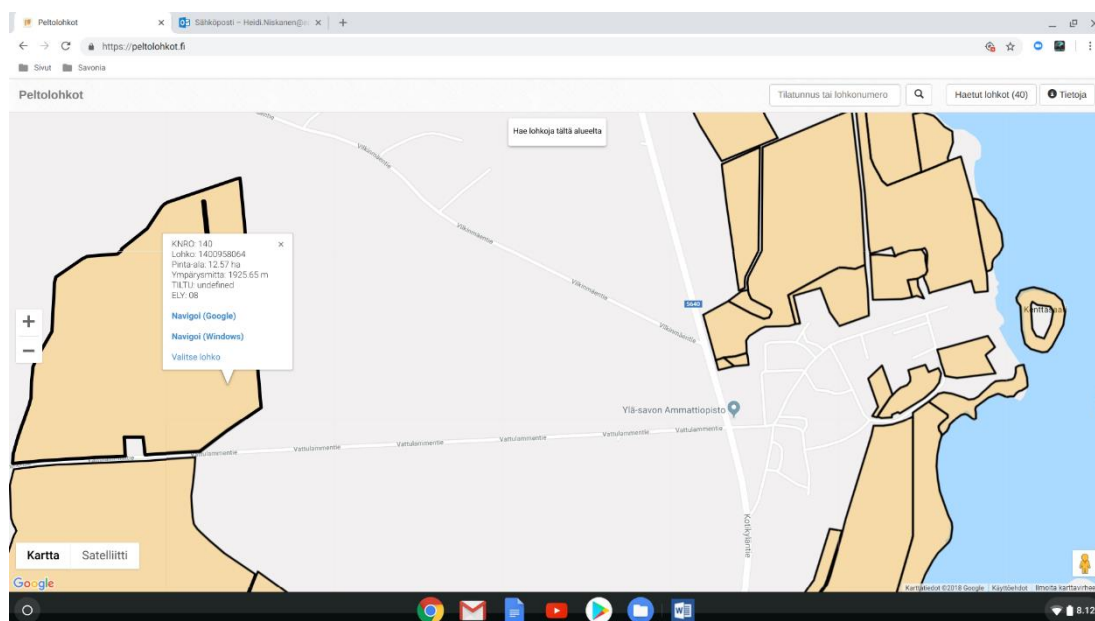
Perhe-eläke turvaa toimeentulon huoltajan kuoltua. Perhe-eläkkeitä ovat lapseneläke sekä leskeneläke. Perhe-eläkkeen maksaminen alkaa kuolinpäivää seuraavan kuukauden alusta. Jos eläkkeen hakeminen viivästyy, sitä maksetaan korkeintaan kuuden kuukauden ajalta takautuvasti ja erittäin pätevistä syistä pidemmältä ajanjaksolta. (Eläketurvakeskus 2017.)

Lapseneläke on eläke, jota maksetaan alle 18-vuotiaalle biologiselle tai adoptiolapselle, jos hänen huoltajansa menehtyy. Lapseneläke on osa perhe-eläkettä. Jos nuori opiskelee, Kansaneläkelaitos jatkaa perusmäärän maksamista, kunnes lapsi on 21-vuotias (koululaiseläke). (Kela 2017.)

Leskeneläke auttaa taloudellisessa selviytymisessä puolison kuoleman jälkeen. Leskeneläkettä voi saada, jos on ollut puolison kanssa avioliitossa tai rekisteröidyssä parisuhteessa, avoliiton jälkeen eläkettä ei voi nostaa. Leskeneläkettä voi saada koko loppuelämän ajan, mutta se päättyy kuitenkin silloin, jos solmii uuden avioliiton alle 50-vuotiaana. (Eläketurvakeskus 2017). Kansaneläkelaitos maksaa leskeneläkettä vain alle 65-vuotiaalle leskelle. Leskeneläkettä voi saada samanaikaisesti Kelasta ja työeläkejärjestelmän kautta. (Kela 2016.)

4.5 Pellot ja metsät

Peltolohkot.fi on internetselaimella toimiva palvelu, jolla voi hakea sekä jakaa peltolohkojen tietoja. Haku onnistuu tilatunnuksella ja yksittäisen lohkon lohkonumerolla. (Koskenkorva 2018.) Kun peltolohkot on haettu, lohkolle voi etsiä myös navigointiohjeet. Tämä helpottaa lähiomaisia ja työntekijöitä, jos vainajan lähiomaisilla ei ole tietoa kaikkien peltojen tarkasta sijainnista tai edes tietoa peltolohkon olemassaolosta. Lisäksi palvelusta voi hakea peltoja tietyltä alueelta vierittämällä karttanäkymää suppeammaksi, jolloin palvelu näyttää kaikki alueen peltolohkot ja niitä klikkaamalla saa auki pellon hehtaarikoon sekä lohkotunnuksen. Aineisto on viimeisimmästä Mavin peltolohkorekisteristä ja käyttö on ilmaista.

KUVA 1. Kuvakaappaus peltolohkot.fi -palvelusta osiosta "Hae lohkoja tältä alueelta" (Niskanen 2018-12-03.)

Metsään.fi-palvelussa saa käyttöön metsänomistajapalvelun. Palvelusta ei aiheudu kustannuksia eikä siihen tarvitse muuten sitoutua. Palvelusta saa kokonaiskuvan metsäomaisuudesta sekä sen mahdollisuuksista. Palvelusta näkyvät kaikki omistuksessa olevat metsätilat ja myös ne tilat, joissa henkilö on yhtenä osakkaana. Palvelusta voi tulostaa monipuolisesti erilaisia karttoja sekä ilmakuvia, puuston perustietoja sekä hoitoehdotuksia, joista on apua töiden toteuttamisessa. Lisäksi palvelusta saa yhteystiedot oman alueen metsätöiden tekijöille sekä muiden metsäalan palveluntarjoajille. (Suomen metsäkeskus s.a.) Palveluun kirjaudutaan mobiilivarmenteella tai verkkopankkitunnuksilla.

4.6 Kotieläinten hoitotyöt

Elintarvikelain (23/2006) mukaan elintarvikealan toimijalla on oltava oikeat tiedot tuottamastaan, jalostamastaan ja jakelemastaan elintarvikkeesta. Toimijan tulee tuntee elintarvikkeeseen ja käsitteilyyn liittyvät vaarat sekä kriittiset kohdat toiminnassaan. Alkutuotantopaikalla on pidettävä omavalvonnan toteuttamisesta kirjaa. (Elintarvikelaki 2006, 19 §)

Elintarvikelain (2006) mukaisesti alkutuotantotilalla tulee olla omavalvontakirja. Saman asian ajaa laatukäsikirja. Kuvauksessa tulee olla tieto tilojen, eläinten ja koneiden puhtaanapidosta, alkutuotannon tuotteiden puhtaiden tarkkailusta, laadun valvonnasta, juomavedestä, rehujen valvonnasta, jätteiden käsittelystä, tuholaitosten torjunnasta, eläinten ostosta, myynnistä sekä astutuksesta, lääkkeistä, lannoitteista, torjunta-aineista ja työntekijöistä. Kuvaukseen on tarkoitus kirjoittaa työvaiheet yksityiskohtaisesti, jolloin se täyttää elintarvikelain pykälän. (Ruokatieto s.a.)

Omavalvontakuvaus on lain määräämä, joten jokaisella tilalla tulisi sellainen olla. On kuitenkin tilakohtaista, kuinka laaja kuvaus on. Internetistä on saatavilla valmiita tulostettavia pohjia, joihin voi tehdä kuvauksen. (Ruokavirasto s.a.) Myös tilalla työskentelevälle lomittajalle tulisi antaa riittävät kirjalliset työohjeet eläinten käsittelystä ennen lomitukseen alkamista (Mela 2018a). Näitä ohjeita voi hyödyntää kriisitilanteissa, jos toinen osapuoli ei tiedä, kuinka tuotantorakennuksen töitä hoidetaan.

Sijaisapulomitukseen on oikeutettuna maatalousyrittäjä, joka sijaisavun tarpeen alkaessa on merkittävällä työpanoksellaan huolehtinut ja vastannut maatalousyrittäjän hoitoon säännöllisesti kuuluvista tehtävistä, ja jolla ei tilapäisen syyn vuoksi ole mahdollisuutta huolehtia maatalousyrittäjän hoitoon kuuluvista välttämättömistä tehtävistään ilman sijaisapua. (Maatalousyrittäjien lomituspäalvelulaki 1996, 5 §.) Sijaisapuun oikeutetulla maatalousyrittäjällä on oikeus saada sijaisapua sairaudesta tai tapaturmasta aiheutuneen työkyvyttömyyden perusteella ilman lääkärintodistusta enintään seitsemäksi päiväksi sekä lääkärintodistuksella siksi ajaksi, jonka työkyvyttömyys kestää. Työkyvyttömyyden perusteella on oikeus saada sijaisapua enintään 300 päivän ajaksi, paitsi jos on pannut vireille työkyvyttömyyseläketä koskevan hakemuksen tai sijaisavun tarve päättyy, ennen kuin se on jatkunut 365 vuorokautta. (Maatalousyrittäjien lomituspäalvelulaki 1996, 7 §.)

Maatalousyrittäjä on oikeutettu sijaisapuun myös lähiomaisen kuoleman sekä lähiomaisensa haustaisten vuoksi yhden päivän ajaksi (Maatalousyrittäjien lomituspäalvelulaki 1996, 7 f §). Yritystoiminnan järjestelyä varten maatalousyrittäjä on myös oikeutettu sijaisapulomitukseen. Sijaisapua yritystoiminnan jatkamiseen tai siitä luopumiseen vaatimia järjestelyjä varten, annetaan sijaisapua, kun sijaisavun tarve johtuu sijaisapuun oikeutetun maatalousyrittäjän kuolemasta. Sijaisapua annetaan kuolinpäivää seuraavien kuuden kuukauden aikana enintään 60 päiväksi. Myös sijaisapuun oikeutetun maatalousyrittäjän kuolinpesällä on oikeus sijaisapuun kotieläintuotannon vaatimia järjestelyjä varten. (Maatalousyrittäjien lomituspäalvelulaki 1996, 7 i §.)

Tuottajan on ilmoitettava tuotantoeläintensä syntymät, kuolemat, myynnit, ostot ja siirrot nautarekisteriin viimeistään 7. päivänä tapahtumapäivästä lukien. Nautarekisterin ylläpitotehtävistä ja asiakaspalvelusta vastaa Mtech Digital Solutions Oy. Tuotantoeläimiä koskevat ilmoitukset eläinrekisteriin ja korvamerkkien tilaukset tehdään pääasiassa Minun Maatilani ja Nettifarmi ohjelmistoilla tai ilmoituslomakkeilla. Poikkeustapauksissa voidaan käyttää myös sähköpostia, faksia tai postia tai soittaa asiakaspalvelunumeroon. (Evira 2018.)

5 OMAISTEN TULEVAISUUDEN TURVAAMINEN

Kun avioliitto solmitaan tai parisuhde rekisteröidään, puolisoitten välille syntyy avio-oikeus toisen omaisuuteen. Parisuhteen purkautuessa avio-oikeus merkitsee oikeutta omaisuuden osituksessa tasan puoliksi. Avioehtosopimuksessa puoliset voivat sopia, että avioliiton päättyessä heidän omaisuutensa ei jaeta avioliittolain pääsäännön mukaisesti tasan. Puolison voi sulkea omaisuudelta kokonaan tai osittain. Avioehtosopimus tehdään kirjallisesti sekä se päivätään ja allekirjoitetaan. Lisäksi tarvitaan kaksi esteetöntä todistajaa. (Maistraatti s.a.)

Vainaja voi antaa testamentilla määräyksiä siitä, miten hänen omaisuutensa on kuoleman jälkeen käsiteltävä (Osuuspankki s.a.). Keskinäinen testamentti on henkilöiden välinen testamentti, jossa määritellään, että ensimmäisenä kuolleen omaisuus siirtyy eloonjääneelle. Yleensä keskinäinen testamentti laaditaan puolisoitten välille, mutta sen voi tehdä myös muiden henkilöiden välisenä. (Laki24 s.a.) Testamentin tekijän tulee olla 18-vuotias, mutta nuorempi henkilö saa tehdä testamentin, mikäli hän on tai on ollut naimisissa tai 15 vuotta täyttäneellä on sellaista omaisuutta, jota hänellä on oikeus hallita itse, kuten omat työansiot (Tukiliitto s.a.). Suomen perimysjärjestelmässä rintaperillisillä on oikeus lakiosaan eikä sitä voida poissulkea testamentilla. Lakiosa on puolet rintaperillisen perintöosasta. (HOK-Elannon Lakipalvelu s.a.)

Lisäksi etenkin maatilalla olisi hyvä huomioida jo etukäteen yhteisen käyttötilin käyttöoikeudet. Mikäli käyttötilin omistaa vain toinen käyttäjästä, ei toiselle jää käyttöoikeutta toisen menehtymisen jälkeen. (Hasselgren 2018.) Tämä voi johtaa suuriin ongelmiin, mikäli maataloutta ei päästä harjoittamaan sen vuoksi, että rahat odottavat kuolinpesän jakoa.

6 OPPAAN TOTEUTUS

Opinnäytetyö oli kehittämistyö, jonka lopputuotoksena syntyi opas, jossa käsitellään viljelijän äkillisen kuoleman jälkeen tehtäviä toimenpiteitä, jotta yrityksen toimintaa saadaan jatkettua. Opas tehtiin, sillä aihe on ajankohtainen, ja monesti viljelijän kuoleman jälkeen lähipiiriä kohtaa suuri epätoisuus, kun ei tiedetä, miten edetään ja mitä tapahtuu seuraavaksi. Aihe on ajankohtainen, sillä viljelijöiden ahdinko on ollut sanomalehtien otsikoissa erittäin paljon.

Työ toteutettiin käyttämällä kotimaisia kirjallisuuslähteitä. Oppaan kuvat ovat tekijän henkilökohtaisesta arkistosta sekä Pixabay-verkkosivustolta, josta kuvia saa ottaa käyttöön.

6.1 Luonnosvaihe

Oppaan tekeminen alkoi työsuunnitelmavaiheessa, sillä työsuunnitelmaan kerättiin suurin osa oppaaseen tarvittavasta teorialiedosta. Oppaasta ei kuitenkaan ollut tehty minkäänlaista mallia vielä työsuunnitelmaseminaariin. Työsuunnitelmaseminarin jälkeen kerättiin lisää täydentävää tietoa, esimerkiksi surutyöstä ja jaksamisesta.

Opas tehtiin Word pohjalle, jonka opinnäytetyön tekijä teki itse. Luonnosvaiheessa kokeiltiin montaa eri mallia ja valittiin niistä paras ja johdonmukaisin lopulliseen oppaaseen. Luonnosvaiheessa mietittiin, tehdäänkö oppaasta paperiversio, internet-versio vai molemmat, mutta päädyttiin kuitenkin internet-versioon sen helppouden vuoksi.

6.2 Lopullinen rakenne

Lopulliseen oppaan pdf-muotoon päädyttiin sen yksinkertaisuuden vuoksi. Internet-versioon saadaan lisättyä linkkejä lisätietoihin, joten kaikkea ei tarvitse lukea oppaassa itsessään. Tämä helpottaa oppaan lukijaa, kun tekstiä ei ole niin paljon vaan vain tärkein on kirjoitettu muistiin.

Oppaan kansikuvana on tekijän henkilökohtaisesta arkistosta lainattu kuva. Kuva valittiin sen seesteisyyden takia ja se rauhoittaa lukijaa värimaailmansa puolesta. Tämän jälkeen oppaassa on alkusivu, jossa esitellään opas, eli miksi se on tehty, valmistumispäivä ja tekijä titteleineen. Lisäksi etusivulla on oppilaitoksen virallinen logo. Tämän jälkeen on Alkusanat-osio, jossa käydään läpi surutyötä, kriisejä ja jaksamista pääpiirteittäin, jotta ihminen, joka kokee kriisin, ei yllättyisi omista tuntemuksistaan surutyön aikana.

Auttavat tahot

Valtakunnallinen kriisipuhelin puh. 09 2525 0111

- Suomen kielellä 24/7, ruotsinkielinen linja ma, ke klo 16.00-20.00 sekä ti, to, pe klo 9.00-13.00

Suomen evankelisuterilainen kirkko

- Keskusteluapua elämän kriiseissä

Oman seurakunnan yhteystiedot löydät osoitteesta

<https://evl.fi/yhteystiedot>. Lisäksi valtakunnallinen palveleva puhelin

0400 221 180, avoinna päivittäin 18.00-24.00, pe ja la öinä 3.00 saakka.

Välitä viljelijästä -projekti

- Apua hankalassa tilanteessa olevalle maaseutuyrittäjälle ja hänen perheelleen koko maan alueella. Lisätietoja osoitteesta

<https://www.mela.fi/maatalousyrittajat/valita-viljelijasta/>

Maaseudun turvaverkko -hanke (2018-2020)

- Pohjois-Savon maaseutuyrittäjien ja maaseudun asukkaiden hyvinvoinnin lisääminen jalkautuvalla ja ehkäisevällä kriisiavulla.

Lisätietoja sekä yhteystiedot osoitteesta

<http://www.mielenterveysseurat.fi/kuopio/maaseudunturvaverkko/>

Voimaa arkeen II -hanke

- Tavoitteena hyvinvoivat yrittäjät, kohderyhmänä pohjoissavolaiset viljelijät sekä muut maaseudun yrittäjät

- Projektipäällikkö Niina Suorsa puh. 044 705 0402

Maaseudun tukihenkilöverkko

- Vapaaehtoistoimintaan perustuva auttamisverkosto, joka tarjoaa keskusteluapua valtakunnallisesti. Lisätietoja osoitteesta

<https://tukihenkilo.fi>

Lisäksi neuvoja voi kysyä oman alueen ProAgrian neuvojilta! Yhteystiedot

ja palvelut löydät osoitteesta <https://www.proagria.fi>

KUVA 3. Oppaan Auttavat tahot -osio (Niskanen 2019-03-30c.)

Auttavat tahot -osiossa (kuva 3) käydään läpi kaikki ne tahot, josta voi pyytää apua niin henkisissä, fyysisissä kuin taloudellisissa asioissa. Auttavat tahot-osio oli hyvä laittaa oppaan alkuun, jotta yhteystiedot olisivat helposti löydettävissä ja edesmenneen viljelijän lähipiiri huomaisi, että he eivät ole yksin ja apua olisi aina saatavilla. Tämän jälkeen oppaassa käsitellään hautajaiset, perunkirjoitus sekä testamenttiasiat, sillä nämä ovat yleensä ensimmäisiä hoidettavia asioita kuoleman jälkeen.

Seuraavaksi oppaassa käsitellään Pankki- ja vakuutusasiat pääpiirteittäin. Lisäksi kerrotaan, että esimerkiksi perunkirjoitusasioissa pankki antaa kattavasti neuvontapalveluita. Tämän jälkeen siirrytään kuolemantapauksen jälkeen mahdollisesti saataviin etuuksiin niin Maatalousyrittäjien eläkelaitokselta (kuva 4) kuin Kansaneläkelaitokselta. Etuudet käsitellään hieman laajemmin kuin pankki- ja vakuutusasiat ja lisäksi oppaaseen on lisätty lisätietoja varten linkki, jonka takaa löytyy etuuksien tarkempia tietoja sekä esimerkiksi hakuohjeet.

Etuudet kuolemantapauksen jälkeen

Maatalousyrittäjien eläkelaitos (MELA) myöntää:

Perhe-eläke

- Leski (aviopuoliso tai rekisteröidyn parisuhteen toinen osapuoli) ja alle 18-vuotiaat lapset saavat aina perhe-eläkkeen. Perhe-eläkettä voidaan maksaa myös 18–24 vuotiaalle lapselle, joka opiskelee tai on työkyytön. Mela tutkii oikeuden eläkkeeseen oma-aloitteisesti. Perhe-eläkkeeseen kuuluvat leskeneläke ja lapseneläke.

Entinen puoliso voi saada perhe-eläkettä, jos edunjäittäjä on maksanut tälle elatusapua.

Avopuolison perhe-eläke

- Myös avopuoliso saa leskeneläkkeen, jos hän on elänyt vainajan kanssa yhteisessä taloudessa avioliitonomaisissa olosuhteissa. Lisäksi avopuolisolla on pitänyt olla yhteisiä lapsia tai julkisen notaarin oikeaksi todistama sopimus keskinäisestä eläkkeestä. Avopuolison tulee hakea perhe-eläkettä itse.

MATA-ryhmähenkivakuutus

- Omaisilla on oikeus kertaluontoiseen korvaukseen ryhmähenkivakuutuksesta. Jotta korvaukseen on oikeutettu, on vainajan oltava tapahtuma hetkellä MYEL-vakuutettu tai vakuutuksen päättymisestä ei ole saanut kulua kolmea vuotta.
- Korvausta ei kuitenkaan makseta, mikäli edunjäittäjä on siirtynyt vanhuuseläkkeelle tai varhennetulle vanhuuseläkkeelle tai edunjäittäjä on kuollut sen kalenterikuukauden jälkeen, jona hän on täyttänyt 68 vuotta.
- Korvaus maksetaan puolisolille tai vakuutetun alle 22-vuotiaille lapsille.
Avopuolisolla on oikeus korvaukseen, jos hän on asunut vakuutetun kanssa yhteistaloudessa tai heillä on ollut yhteinen lapsi tai viranomaisen vahvistama sopimus keskinäisestä eläkkeestä.

Hautausapu

- Kertaluontoinen korvaus, arvioidaan ilman erillistä hakemista

Lisätietoa eläkkeistä ja korvauksista:

<https://www.mela.fi/elaketurva/tyoelaketta-eri-elamantilanteisiin/>

KUVA 4. Etuudet kuolemantapauksen jälkeen (Niskanen 2019-03-30a.)

Muistilista

1. Älä jää yksin!
 - Pyydä apua naapureilta, ystävilta, perheenjäseniltä, lomituspalveluilta, neuvontaorganisaatioista, työterveyshuollosta, Väiltä viljelijästä -projektista ja MTK:n hyvinvointihankkeista tai muilta auttavilta tahoilta.
2. Ilmoita kuolemasta pankkiin ja vakuutusyhtiöön
 - Vakuutukset kannattaa siirtää omiin tai muun perinnönsaajan nimiin
 - Hae korvausta mahdollisesta henkivakuutuksesta
3. Voit järjestää hautajaiset itse tai antaa hautaus toimiston hoitaa ne
4. Mahdollisen kuolinilmoituksen voi julkaista ennen hautajaisia tai niiden jälkeen, tämä ei kuitenkaan ole pakollista.
5. Tarkista oikeutesi Kelan perhe-eläkkeeseen, hae perhe-eläkettä mahdollisimman pian.
6. Mela tarkastaa oikeuden perhe-eläkkeeseen omatoimisesti, avopuolison on kuitenkin haettava sitä itse.
7. Muista mahdollinen korvaus MATA-ryhmähenkivakuutuksesta
8. Perunkirjoitus on pidettävä kolmen kuukauden kuluessa kuolemasta. Perunkirjoitusta varten tarvitset:
 - Virkatodistukset
 - Aukottoman sukuselvityksen
 - Mahdollisen testamentin
 Tiedot löytyvät www.suomi.fi -palvelusta
9. Anna testamentti tiedoksi kaikille perillisille!
10. Jätä perukirja verotoimistoon perintöverojen määräämistä varten kuukauden kuluessa perunkirjoitustilaisuudesta

KUVA 5. Muistilista oppaassa (Niskanen 2019-03-30b.)

Viimeisimpänä oppaassa käsitellään kotieläinten hoitotoita ja sitä, mistä niiden hoitamiseen voi löytää ohjeita, mikäli ei ole toiminut ennen tilalla kyseisissä työtehtävissä. On ikävän yleistä, että toinen yrittäjä hoitaa kotieläintyöt ja toinen yrittäjistä peltotyöt, jolloin toisen työtehtävistä ei juurikaan ole tietoa. Tätä varten luotiin osiot, joissa käsitellään kotieläinten hoitotoita, peltojen sijaintia sekä metsänhoitotoita. Viimeisimpänä sivuna on yhteenvedoksi tehty muistilista, josta voi katsoa ohjeita, mitä tulisi tehdä missäkin järjestyksessä, jotta vaadittavat asiat eivät unohtuisi surutyön keskellä. Muistilistassa on yhdeksän kohtaa, joista joitakin on tarkennettu vielä lisätiedoilla (kuva 5).

6.3 Oppaan ulkonäkö ja kuvat

Oppaan ulkonäköä suunniteltiin oppaan edistyessä jatkuvasti ja lopuksi päädyttiin teksteissä kahteen pääväriin. Otsikot ovat oppaassa aina oransseja ja teksti pääasiallisesti mustaa. Joitain asioita on korostettu oranssilla sekä lihavoinnilla, kuten esimerkiksi puhelinnumeroita ja internet-linkkejä, jotta ne olisivat helposti nähtävissä ja luettavissa oppaasta. Oppaan pohja pidettiin valkoisena, jotta se olisi selkeä.

Oppaan kuvat ovat tekijän henkilökohtaisesta arkistosta sekä Pixabay-sivustolta, jonka kuvia saa käyttää vapaasti. Kuvat valikoituivat teeman mukaan, mutta ne olivat kuitenkin hillittyjä ja rauhoittavia. Kuvissa tuli huomioida, etteivät ne loukkaa mitään ihmisryhmää tai aiheuta tarpeetonta ylimääräistä surua.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Suomessa viljelijöitä kuolee vuosittain keskimäärin 136. Prosentteina se tarkoittaa 0,19 % kaikista MYEL-vakuutuksista. Määrät eivät ole suuria, mutta jokainen aktiivililjelijän kuolema järkyttää lähipiiriä ja aiheuttaa ongelmia maatilojen pakollisten töiden hoitamisessa. Suurin ongelma viljelijän kuolemassa on epätietoisuus siitä, miten toimintaa saadaan jatkettua, kun toinen aktiivililjelijä on poissa.

Kuolemantapauksiin on aina varauduttava, vaikka se ei tunnu miellyttävältä. Kuolema voi tulla esimerkiksi vakavan sairauden tai tapaturman vuoksi. Hyvä ennakoiminen ja työturvallisuudesta huolehtiminen on tärkeää, sillä maataloustöissä on riskejä, jotka voivat pahimmillaan johtaa menehtymiseen. Siitä, mitä maatilalla tapahtuu kuoleman jälkeen, tulee pystyä keskustelemaan puolison kanssa ja varauduttava tulevaisuuteen työohjeilla, testamentilla sekä avioehdolla. Jokaisen surutyö on yksilöllistä eikä omaa reaktiotaan voi tietää, ennen kuin eteen sattuu suuri kriisi. Surutyön tekeminen on helpompaa, kun apuna on ohjeet, joita seuraamalla tietää, mitä tulee tapahtumaan seuraavana.

Kuoleman jälkeen toimenpiteitä on paljon ja ensimmäisenä alkaa hautajaisten suunnittelu. Henkilövakuutuksista edunsaaja voi hakea korvauksia, ja loput vakuutuksista siirtyvät kuolinpesälle. Henkilön yksityinen tili sulkeutuu, mutta yhteisessä käytössä ollut tiliä pystyy käyttämään normaalisti. Perunkirjoitus tulee tehdä kolmen kuukauden sisällä. Kotieläinten hoitotyöt sekä pelto- ja metsätyöt ovat suuressa roolissa maatilalla ja etenkin tuotantoeläimet on hoidettava aivan ensimmäisenä. Yrittäjällä on kuitenkin oikeus sijaisapu lomitukseen tällaisessä tilanteessa, mistä on varmasti huomattavaa apua kuolemantapauksen sattuessa.

Jatkossa oppaan päivittäminen voi olla tarpeellista, sillä esimerkiksi lait voivat muuttua. Lisäksi hankkeet ja muut auttavat tahot voivat muuttua. Hankkeita voi tulla lisää ja jotkin hankkeet saattavat loppua. Tällöin tulisi päivittää oppaan linkit ajantasalle.

8 PÄÄTÄNTÖ

Opasta tehdessä opin hahmottamaan maatilayrityksien kokonaisuuden ja kuinka paljon liitostoimintaa yrityksen ympärillä toimii. Opin myös paljon tulevaisuuden turvaamisesta ja etenkin valtakunnallisista viljelijöille olevista hankkeista perehtyessäni hankkeiden kotisivuihin. Lisäksi opin, että varautuminen tulevaan on järkevämpää, kuin katsoa mitä tuleman pitää.

Opinnäytetyössäni pyrin käyttämään luotettavia lähteitä. Ulkomaalaisia lähteitä en käyttänyt, sillä niistä ei olisi ollut hyötyä oppaassa, sillä ulkomailla voi olla täysin eri käytännöt ja tahot, jotka hoitavat viljelijöiden asioita. Tutkimuksia aiheesta ei juurikaan ollut.

Vaikeinta työssä oli saada tiedot oppaaseen selkeästi ja yksinkertaisesti. Lisäksi oli haastavaa pitää oppaan rakenne mahdollisimman yksinkertaisena ja yhtenäisenä. Jostakin aihealueesta, kuten pankkipalveluista löytyi todella paljon tietoa, kun taas esimerkiksi avopuolison oikeuksista todella huonosti.

Oppaasta hyötyy viljelijän lähipiiri. Surun kohdatessa ei välttämättä kykene ajattelemaan hoidettavia asioita. Opas auttaa läheisiä tekemään tarvittavat toimenpiteet ja pysymään aikataulussa. Lisäksi omaiset huomaavat, että apua on saatavilla ja yksin ei tarvitse pärjätä. Lisäksi oppaan avulla voi jo ennen kuolemantapausta suunnitella tulevaisuutta, kuinka jokaisen omalla maatilalla tulisi varautua kuolemantapauksiin tai muihin tapaturmiin.

Jatkossa voitaisiin selvittää, miten sukupolvenvaihdos jatkuu kuolemantapauksen kohdatessa tai mitä tapahtuu, kun yksinäinen yrittäjä menehtyy. Näistä aihealueista löytyy erittäin vähän tietoa, tuskin juuri ollenkaan ja esimerkiksi yksinyrittäjiä on maassa vielä erittäin paljon, joten asia olisi varmasti tärkeä tietää tulevaisuudessa.

LÄHTEET JA TUOTETUT AINEISTOT

- AHO, Anna-Liisa 2015. Suru on prosessi [verkkojulkaisu]. [Viitattu 2018-07-10.] Saatavissa: https://www.hyvaterveys.fi/artikkeli/mieli/suru_on_prosessi
- ALAKANGAS, Aulikki 2014. Surun monet muodot [verkkojulkaisu]. [Viitattu 2019-04-11.] Saatavissa: <https://sydan.fi/surun-monet-muodot/>
- FINE VAKUUTUS- JA RAHOITUSNEUVONTA 2013. Pankki- ja vakuutusasiat kuolinpesässä – Ohjeita kuolinpesän osakkaille [verkkojulkaisu]. [Viitattu 2018-10-2018.] Saatavissa: <https://www.fine.fi/media/julkaisut-2013/pankki-ja-vakuutusasiat-kuolinpesassa.pdf>
- ELINTARVIKELAKI L 23/2006. Finlex. Lainsäädäntö. [Viitattu 2018-12-03.] Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060023#L3P17>
- ELÄKETURVAKESKUS 2017. Eläkkeet eri elämäntilanteissa [verkkojulkaisu]. Eläketurvakeskus: Työ-eläke.fi. [Viitattu 2018-07-09.] Saatavissa: <https://www.tyoelake.fi/elakkeet-eri-elamantilan-teissa/leskelle-ja-lapsille-perhe-elaketta/>
- EVIRA 2018. Nautaeläinten merkitsemis- ja rekisteröintiohje [verkkojulkaisu]. [Viitattu 2020-05-25.] Saatavissa: https://www.ruokavirasto.fi/globalassets/viljelijat/elaintenpito/elainten-merkinta-ja-rekisterointi/nautaohje2018_fi_24.8.2108.pdf
- HASSELGREN, Johanna 2018. Yhteiset pankkitilit puolison kanssa? [verkkojulkaisu]. [Viitattu 2020-04-27.] Saatavissa: <https://op.media/talous/talous/yhteiset-pankkitilit-puolison-kanssa-jarjesta-tilien-kayttoikeudet-nain-niin-et-joudu-pulaan-jos-puolisosi-menehtyy-816ce625f6654844999cb22e8650559a>
- HOK-ELANNON LAKIPALVELU s.a.. Perhe ja perintö [verkkojulkaisu]. [Viitattu 2019-04-11.] Saatavissa: <https://www.hok-elannonlakipalvelu.fi/palvelut/perhe-ja-perintoe/testamentti-ja-muu-perintoesuunnittelu/testamentti/>
- KELA 2016. Leskeneläke [verkkojulkaisu]. [Viitattu 2018-07-09.] Saatavissa: <https://www.kela.fi/leskenelake>
- KELA 2017. Lapseneläke [verkkojulkaisu]. [Viitattu 2018-07-09.] Saatavissa: <https://www.kela.fi/lapsenelake>
- KOSKENKORVA 2018. Peltolohkot.fi [verkkojulkaisu]. [Viitattu 2020-04-04.] Saatavissa: www.peltolohkot.fi/
- KREMATORIOSÄÄTIÖ s.a. Tuhkaus [verkkojulkaisu]. [Viitattu 2018-07-09.] Saatavissa: <http://www.krematorio.fi/fi/tuhkaus/tietoa-tuhkauksesta>
- LAKI24 s.a. Keskinäinen testamentti ja lakiosa [verkkojulkaisu]. Laki24 [Viitattu 2018-04-25.] Saatavissa: <https://www.laki24.fi/keskinainen-testamentti-lakiosa/>
- LINDQVIST, Martti 2009. Surussa ja toivossa. Kustantajan kotipaikka: Kirjapaja
- MAATALOUSYRITTÄJIEN LOMITUSPALVELULAKI L 1231/1996. Finlex. Lainsäädäntö. [Viitattu 2020-05-25.] Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1996/19961231#L2P7>
- MAISTRAATTI s.a. Avioehtosopimus. Maistraatti [verkkojulkaisu]. [Viitattu 2018-04-25.] Saatavissa: <http://www.maistraatti.fi/avioehtosopimus>
- MELA 2015a. Kenen jälkeen maksetaan? [verkkojulkaisu]. [Viitattu 2018-07-09.] Saatavissa: <https://www.mela.fi/fi/elakevakuutus/ryhmahenkivakuutus/kenen-jalkeen-maksetaan>
- MELA 2015b. MYEL-työtulo [verkkojulkaisu]. [Viitattu 2018-07-04.] Saatavissa: <https://www.mela.fi/fi/elakevakuutus/myel-vakuutus/myel-tyotulo>
- MELA 2015c. Oikeus eläkkeeseen [verkkojulkaisu]. [Viitattu 2018-07-09.] Saatavissa: <https://www.mela.fi/fi/elakevakuutus/tyoelakkeet/perhe-elake/oikeus-elakkeeseen>

- MELA 2017. MYEL-vakuutus. Maatalousyrittäjien eläkelaitos [verkkojulkaisu]. [Viitattu 2018-07-04.] Saatavissa: <https://www.mela.fi/fi/elakevakuutus/myel-vakuutus>
- MELA 2018a. Ennen lomitusta [verkkojulkaisu]. [Viitattu 2018-12-03.] Saatavissa: <https://www.mela.fi/fi/maatalouslomitus/miten-toimin/ennen-lomitusta>
- MELA 2018b. Korvauksen määrä [verkkojulkaisu]. [Viitattu 2018-07-09.] Saatavissa: <https://www.mela.fi/fi/elakevakuutus/ryhmahenkivakuutus/korvauksen-maara>
- MELA 2018c. Ostopalvelusitoumus [verkkojulkaisu]. [Viitattu 2019-01-15.] Saatavissa: <https://www.mela.fi/fi/tyohyvinvointi/valita-viljelijasta/ostopalvelusitoumus>
- MELA 2020a. Työtapaturma- ja ammattitautilain mukainen perhe-eläke [verkkojulkaisu]. [Viitattu 2020-05-15.] Saatavissa: <https://www.mela.fi/tapaturman-tai-ammattitaudin-kohdatessa/korvaukset/perhe-elake-ja-hautausapu/>
- MELA 2020b. Ryhmähenkivakuutus [verkkojulkaisu]. [Viitattu 2020-05-28.] Saatavissa: <https://www.mela.fi/elaketurva/tyoelaketta-eri-elamantilanteisiin/ryhmahenkivakuutus/>
- MELA s.a. Vakuutettujen maatalousyrittäjien lukumäärä vuoden lopussa [verkkojulkaisu]. [Viitattu 2018-07-03.] Saatavissa: <http://tilastot.mela.fi/aikasarjat.php?id=4>
- MIELENTERVEYDEN KESKUSLIITTO s.a. Läheisen kuolema [verkkojulkaisu]. [Viitattu 2018-07-10.] Saatavissa: <http://mtkl.fi/tietoa-mielenterveydesta/aikuisille/laheisen-kuolema/>
- MINILEX s.a. Perunkirjoituksen jatkoaika [verkkojulkaisu]. [Viitattu 2020-05-25.] Saatavissa: <https://www.minilex.fi/a/perunkirjoituksen-jatkokaika>
- NISKANEN, Heidi 2018-07-04. Kuolleet suhteessa vakuutettuihin vuosina 2010-2017 [digikuva]. Sijainti: Kuopio: Heidi Niskasen henkilökohtainen arkisto.
- NISKANEN, Heidi 2018-12-03. Kuvakaappaus peltolohkot.fi -palvelusta osiosta "hae lohkoja tältä alueelta" [digikuva]. Sijainti: Kuopio: Heidi Niskasen henkilökohtainen arkisto.
- NISKANEN, Heidi 2019-03-30a. Etuudet kuolemantapauksen jälkeen [digikuva]. Sijainti: Kuopio: Heidi Niskasen henkilökohtainen arkisto.
- NISKANEN, Heidi 2019-03-20b. Muistilista oppaassa [digikuva]. Sijainti: Kuopio: Heidi Niskasen henkilökohtainen arkisto.
- NISKANEN, Heidi 2019-03-30c. Oppaan auttavat tahot -osio [digikuva]. Sijainti: Kuopio: Heidi Niskasen henkilökohtainen arkisto.
- OSUUSPANKKI s.a.a. Kuolinpesän pankki- ja vakuutusasiat [verkkojulkaisu]. [Viitattu 2018-10-15.] Saatavissa: <https://uusi.op.fi/henkiloasiakkaat/teemat/laheisen-kuolema>
- OSUUSPANKKI s.a.b. Opas kuolinpesän osakkaille. Osuuspankki [verkkojulkaisu]. [Viitattu 2018-04-25.] Saatavissa: <https://www.op.fi/media/liitteet?cid=151610015&srcpl=3>
- PSYKOTERAPIAKESKUS VASTAAMO s.a. Surun käsitteleminen [verkkojulkaisu]. [Viitattu 2019-04-11.] Saatavissa: <https://www.vastaamo.fi/psykoterapia/surun-kasitleminen>
- RUOKATIETO s.a. Omavalvontasuunnitelma [verkkojulkaisu]. [Viitattu 2020-04-27.] Saatavissa: <https://www.ruokatieto.fi/ruokakasvatus/lupa-kokata-elintarvikehygienian-perusteet/omavalvonta/omavalvontasuunnitelma>
- RUOKAVIRASTO s.a. Osa 5, Omavalvonta [verko-opas]. [Viitattu 2020-04-27.] Saatavissa: https://www.ruokavirasto.fi/globalassets/yritykset/elintarvikeala/toiminnan-aloittaminen/pk/maatilan-tuotteiden-jalostamisen-ja-myyntin-aloittaminen/osa-5_omavalvonta.pdf
- SUOMEN EVANKELISLUTERILAINEN KIRKKO s.a.a. Ennen hautajaisia [verkkojulkaisu]. [Viitattu 2018-07-09.] Saatavissa: <https://evl.fi/perhejuhlat/hautajaiset/ennen-hautajaisia>
- SUOMEN EVANKELIS-LUTERILAINEN KIRKKO s.a.b. Luottamuksella, sinua kuunnellen [verkkojulkaisu]. [Viitattu 2020-04-27.] Saatavissa: www.kirkonkeskusteluapua.fi

SUOMEN EVANKELISLUTERILAINEN KIRKKO s.a.c. Surusta ja kriisistä voi selviytyä [verkkojulkaisu]. [Viitattu 2019-01-15.] Saatavissa: <https://evl.fi/apua-ja-tukea/suru-kriisi>

SUOMEN METSÄKESKUS s.a. Hyödyt metsänomistajalle [verkkojulkaisu]. [Viitattu 2018-12-03.] Saatavissa: <https://www.metsaan.fi/hyodyt-metsanomistajalle>

SUOMEN MIELENTERVEYSSEURA 2015. Suru [verkkojulkaisu]. [Viitattu 2019-04-11.] Saatavissa: https://www.mielenterveysseura.fi/sites/default/files/materials_files/mieli_suru_netti.pdf

SUOMEN MIELENTERVEYSSEURA s.a.a. Kriisikeskusverkosto [verkkojulkaisu]. [Viitattu 2019-01-15.] Saatavissa: <https://www.mielenterveysseura.fi/fi/tukea-ja-apua/kasvokkain/kriisikeskusverkosto>

SUOMEN MIELENTERVEYSSEURA s.a.b. Kriisipuhelin – apua elämän kriiseihin [verkkojulkaisu]. [Viitattu 2019-01-15.] Saatavissa: <https://www.mielenterveysseura.fi/fi/tukea-ja-apua/kriisipuhelin-apua-el%C3%A4m%C3%A4n-kriiseihin>

SUOMEN MIELENTERVEYSSEURA s.a.c. Suru seuraa usein menetystä [verkkojulkaisu]. [Viitattu 2019-04-11.] Viitattu: <https://www.mielenterveysseura.fi/fi/mielenterveys/vaikeat-el%C3%A4m%C3%A4ntilanteet/suru-seuraa-usein-menetyst%C3%A4>

TUKIHENKILÖVERKKO s.a.a. Jelppi-ryhmä [esite]. [Viitattu 2018-12-03.] Saatavissa: https://tukihenkilo.fi/wp-content/uploads/MTLH_Jelppi_esite_nettiin.pdf

TUKIHENKILÖVERKKO s.a.b. Tukihenkilöverkko [verkkojulkaisu]. [Viitattu 2018-12-03.] Saatavissa: <https://tukihenkilo.fi/tukihenkiloverkko/>

TUKILIITTO s.a. Testamentin tekeminen [verkkojulkaisu]. [Viitattu 2019-04-11.] Saatavissa: <https://www.tukiliitto.fi/lahjoita/testamenttilahjoitus/testamentin-tekeminen/>

VEROHALLINTO s.a. Perinnönjako – toimita jakokirjasta kopio Verohallintoon [verkkojulkaisu]. [Viitattu 2020-05-25.] Saatavissa: <https://www.vero.fi/henkiloasiakkaat/omaisuus/perinto/perinnonjako>

VIRTANEN, Henri 2018-04-25. Kuolintilastoista [sähköpostiviesti]. Vastaanottaja: Heidi Niskanen. [Tulostettu 2018-07-04.]

Viljelijän äkillinen kuolema – miten toimintaa jatketaan?

Opas kriisitilanteisiin

Opas on toteutettu osana
agrologin (AMK) tutkinto-ohjelmaan
kuuluvaa
opinnäytetyöprojektia.

Tekijä: Heidi Niskanen, agrologi-
opiskelija

Opas on valmistunut 4/2020. Opasta
käytetään pohjana toimeksiantajan
julkaisuun.

Kansikuva: Pixabay

Alkusanat

Viljelijän äkillinen kuolema on suuri kriisi, joka aiheuttaa lähiomaiselle myös epävarmuutta siitä, mitä seuraavaksi tulee tapahtumaan. Jokainen kokee menetyksen eri tavalla, eikä omia tunteitaan tule säikähtää. Se, mikä on ollut tavatonta ennen, voi olla aivan normaalia surutyössä. Joskus surutyö voi alkaa vasta hautajaisten jälkeen, mutta myös heti tapahtuneen jälkeen.

Suru etenee yleensä neljässä eri vaiheessa, joista ensimmäinen on sokkivaihe, jossa menetys tuntuu epätodelliselta ja sitä on vaikeaa käsitellä. Reaktiovaiheessa vasta ymmärretään, että tilanne on tosi ja se yritetään ottaa hallintaan, joskus ihminen voi asettua uhrin asemaan, eikä välttämättä käsittele menetystä.

Käsittely- ja sopeutumisvaihetta sureva hyväksyy lopulta tapahtuneen ja löytää tasapainon surun kanssa. Suru kun ei välttämättä koskaan katoa vaan se muuttaa muotoaan ja sen kanssa oppii elämään. Pikkuhiljaa huomataan, ettei suru pidä enää kokoajan otteessaan.

Keskusteluapua on saatavilla ja sitä kannattaa ehdottomasti hakea, mikäli ei selviä omien ajatusten kanssa. Käytettävissä on asiantuntijoita niin maatilalla asioiden hoitamisessa kuin myös sinua ja lähipiiriäsi varten.

Tämä opas on luotu Sinua varten, joka olet kokenut menetyksen. Oppaan tarkoituksena on auttaa Sinua selviämään maatilalla tehtävistä toimenpiteistä kuolemantapauksen kohdatessa sekä sen jälkeen.

Ethän jää yksin surun kanssa!

Auttavat tahot

Valtakunnallinen kriisipuhelin puh. 09 2525 0111

- Suomen kielellä 24/7, ruotsinkielinen linja ma, ke klo 16.00-20.00 sekä ti, to, pe klo 9.00-13.00

Suomen evankelisluterilainen kirkko

- Keskusteluapua elämän kriiseissä

Oman seurakunnan yhteystiedot löydät osoitteesta

<https://evl.fi/yhteystiedot>. Lisäksi valtakunnallinen palveleva puhelin

0400 221 180, avoinna päivittäin 18.00-24.00, pe ja la öinä 3.00 saakka.

Välitä viljelijästä -projekti

- Apua hankalassa tilanteessa olevalle maaseutuyrittäjälle ja hänen perheelleen koko maan alueella. Lisätietoja osoitteesta

<https://www.mela.fi/maatalousyrittajat/valita-viljelijasta/>

Maaseudun turvaverkko -hanke (2018-2020)

- Pohjois-Savon maaseutuyrittäjien ja maaseudun asukkaiden hyvinvoinnin lisääminen jalkautuvalla ja ehkäisevällä kriisiavulla.

Lisätietoja sekä yhteystiedot osoitteesta

<http://www.mielenterveysseurat.fi/kuopio/maaseudunturvaverkko/>

Voimaa arkeen II -hanke

- Tavoitteena hyvinvoivat yrittäjät, kohderyhmänä pohjoissavolaiset viljelijät sekä muut maaseudun yrittäjät

- Projektipäällikkö Niina Suorsa puh. **044 705 0402**

Maaseudun tukihenkilöverkko

- Vapaaehtoistoimintaan perustuva auttamisverkosto, joka tarjoaa keskusteluapua valtakunnallisesti. Lisätietoja osoitteesta

<https://tukihenkilo.fi>

Lisäksi neuvoja voi kysyä oman alueen ProAgrian neuvojilta! Yhteystiedot ja palvelut löydät osoitteesta <https://www.proagria.fi>

Hautajaaiset

Ensimmäiseksi tulee huolehtia, ettei kukaan lähipiirissä jää yksin surunsa kanssa. Kuoleman todennut lääkäri kirjoittaa kuolintodistuksen, ilmoittaa kuolemasta sekä antaa hautausluvan.

Mikäli vainajan haluaa haudata seurakunnan hautausmaalle, tulee ensimmäisenä ottaa yhteyttä oman seurakunnan kirkkoherranvirastoon. Hautajaisten tilalla voidaan myös käyttää tuhkausta, jonka suorittaa hyväksytty krematorio.

Hautajaisten jälkeen voi järjestää muistotilaisuuden, jossa voi muistella vainajaa läheisten ihmisten kanssa. Paikallisen hautaustoimiston voi antaa hoitaa kaikki järjestelyt, mikäli itse ei halua tai ei siihen kykene.

Lisätietoja hautajaisten järjestämisestä:

<https://evl.fi/perhejuhlat/hautajaaiset>

Lisätietoja tuhkauksesta:

<http://www.krematorio.fi/fi/tuhkaus/tietoa-tuhkauksesta>

Perinnönjako ja perunkirjoitus

Kolme kuukautta kuoleman jälkeen tulee pitää perunkirjoitustilaisuus.

Tilaisuudessa laaditaan perukirja eli luetteloidaan vainajan omaisuus ja velat.

Perunkirjoitukseen kutsutaan kaikki perilliset eli pesän osakkaat, yleisimmin leski sekä lapset.

Perunkirjoitus järjestetään usein kotipaikkakunnan pankissa, jolloin asiantuntijat kertovat tarvittavista asiakirjoista sekä sopimuksista ja auttavat muissa vaadittavissa asioissa.

Verohallinto voi joissain tilanteissa myöntää perunkirjoitukselle jatkoaikaa. Jatkoaikaa haetaan kirjallisella lomakkeella tai vero.fi verkkopalvelussa. Jatkoaikaa perunkirjoituksen toimittamiselle voidaan käytännössä myöntää tilanteissa, joissa jäämistö on huomattavan laaja tai perittävä on harjoittanut liiketoimintaa.

Jatkoaikaa ei yleensä saa kalenterivuotta pidemmäksi ajaksi. Jatkoaikaa on haettava ennen alkuperäisen kolmen kuukauden perunkirjoitusajan päättymistä.

Vainajan omaisuus jaetaan kuolinpesän osakkaille.

Perimysjärjestyksessä ensimmäisenä on lapset. Lapsilla on oikeus saada perinnöstä lakiosa eli puolet perinnöstä.

Tämän jälkeen perimysjärjestyksessä tulevat leski, edesmenneen vanhemmat sekä isovanhemmat.

Perinnönjaosta tehdään jakokirja, jonka perusteella omaisuus siirtyy perillisille. Kuolinpesän osakkaat voivat myös halutessaan sopia, että perintöä ei jaeta tai se jaetaan vain osittain.

Opas kuolinpesän osakkaille:

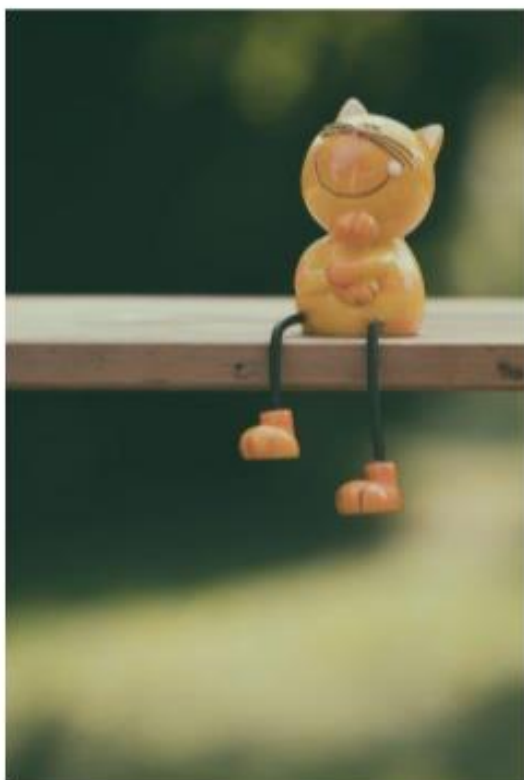
<https://www.op.fi/media/liitteet?cid=151610015&srcpl=3>

- Tässä tietoa muun muassa perunkirjoituksesta ja perinnönjaosta.

Testamentti

Ensisijaisia perillisiä ovat aina rintaperilliset. Jos perittävällä on rintaperillisiä, heillä on aina oikeus saada lakiosansa. Muut perilliset voi sulkea pois perinnöstä testamentilla.

Vainaja on voinut antaa testamentilla määräyksiä siitä, miten hänen omaisuuttaan on kuoleman jälkeen käsiteltävä. Testamentilla voi vaikuttaa koko omaisuuteen tai vain esimerkiksi yhteen esineeseen.

Keskinäinen testamentti

Yleisin aviopuolisoiden välillä käytetyistä testamenteista on keskinäinen testamentti. Keskinäisellä testamentilla määritetään yleisimmin, että ensimmäisenä menehtyneen omaisuus siirtyy eloonjääneelle puolisolle ja lapset saavat osansa omaisuudesta lesken kuoltua.

Lapsille on kuitenkin oikeus lakiosaan ensin kuolleen vanhemman jälkeen, mikäli he sitä vaativat. Myös muut kuin aviopuolisot voivat tehdä keskinäisen testamentin.

Lisää tietoa testamentista ja myös sen laatimisesta:
www.testamentti.fi

Lisää tietoa
perimysjärjestyksestä:
www.lakiopas.com/lakitietoa/perimysjarjestys

Etuudet kuolemantapauksen jälkeen

Maatalousyrittäjien eläkelaitos (MELA) myöntää:

Perhe-eläke

- Leski (aviopuoliso tai rekisteröidyn parisuhteen toinen osapuoli) ja alle 18-vuotiaat lapset saavat aina perhe-eläkkeen. Perhe-eläkettä voidaan maksaa myös 18–24 vuotiaalle lapselle, joka opiskelee tai on työkyvytön. Mela tutkii oikeuden eläkkeeseen oma-aloitteisesti. Perhe-eläkkeeseen kuuluvat leskeneläke ja lapseneläke.

Entinen puoliso voi saada perhe-eläkettä, jos edunjättäjä on maksanut tälle elatusapua.

Avopuolison perhe-eläke

- Myös avopuoliso saa leskeneläkkeen, jos hän on elänyt vainajan kanssa yhteisessä taloudessa avioliitonomaisissa olosuhteissa. Lisäksi avopuolisolla on pitänyt olla yhteisiä lapsia tai julkisen notaarin oikeaksi todistama sopimus keskinäisestä elatuksesta. Avopuolison tulee hakea perhe-eläkettä itse.

MATA-ryhmähenkivakuutus

- Omaisilla on oikeus kertaluontoiseen korvaukseen ryhmähenkivakuutuksesta. Jotta korvaukseen on oikeutettu, on vainajan oltava tapahtuma hetkellä MYEL-vakuutettu tai vakuutuksen päättymisestä ei ole saanut kulua kolmea vuotta.

- Korvausta ei kuitenkaan makseta, mikäli edunjättäjä on siirtynyt vanhuuseläkkeelle tai varhennetulle vanhuuseläkkeelle tai edunjättäjä on kuollut sen kalenterikuukauden jälkeen, jona hän on täyttänyt 68 vuotta.

- Korvaus maksetaan puolisolle tai vakuutetun alle 22-vuotiaille lapsille. Avopuolisolla on oikeus korvaukseen, jos hän on asunut vakuutetun kanssa yhteistaloudessa tai heillä on ollut yhteinen lapsi tai viranomaisen vahvistama sopimus keskinäisestä elatuksesta.

Hautausapu

- Kertaluontoinen korvaus, arvioidaan ilman erillistä hakemista

Lisätietoa eläkkeistä ja korvauksista:

<https://www.mela.fi/elaketurva/tyoelaketta-eri-elamantilanteisiin/>

Kansaneläkelaitos (KELA) myöntää:

Kansaneläkelaitoksen myöntämään perhe-eläkkeeseen kuuluvat lapseneläke ja leskeneläke. Perhe-eläke turvaa toimeentulon kuolemantapauksen jälkeen. Perhe-eläkkeen maksaminen alkaa kuolinpäivää seuraavan kuukauden alusta. Jos eläkkeen hakeminen viivästyy, maksetaan sitä korkeintaan kuuden kuukauden ajalta takautuvasti ja erittäin pätevistä syistä pidemmältä ajanjaksolta.

Lapseneläke

- Lapseneläke on eläke, jota maksetaan alle 18-vuotiaalle biologiselle tai adoptiolapselle, jos hänen huoltajansa menehtyy.
- Jos nuori opiskelee, jatketaan perusmäärän maksamista, kunnes lapsi on 21-vuotias (ns. koululaiseläke).

Leskeneläke

- Leskeneläkettä voi saada, jos on ollut puolison kanssa avioliitossa tai rekisteröidyssä parisuhteessa. Avioliiton jälkeen eläkettä ei voi nostaa.
- Leskeneläkettä voi saada koko loppuelämän ajan, mutta se päättyy, jos solmii uuden avioliiton alle 50-vuotiaana.
- Leskeneläkettä maksetaan vain alle 65-vuotiaalle leskelle ja sitä voi saada samanaikaisesti Kelasta ja työeläkejärjestelmän kautta.

Perhe-eläkettä voi hakea Kelan asiointipalvelusta, johon kirjaudutaan omilla verkkopankkitunnuksilla tai mobiilivarmenteella. Vaihtoehtoisesti perhe-eläkettä voi hakea käymällä oman paikkakunnan Kelan toimipisteessä. Toimipisteet löydät osoitteesta: <https://www.kela.fi/palvelupisteiden-haku>

Kotieläinten hoitotyöt

Maatalousyrittäjä, joka on huomattavalla panoksella huolehtinut ja vastannut maatalousyrityksen tehtävistä, on oikeutettu sijaisapulomitukseen.

Työkyvyttömyyden perusteella sijaisapua saa ilman lääkärintodistusta enintään seitsemäksi päiväksi. Lääkärintodistuksella sijaisapua saa siksi ajaksi, jonka työkyvyttömyys kestää.

Maatalousyrittäjä on oikeutettu myös sijaisapuun lähiomaisen kuoleman sekä lähiomaisensa hautajaisten vuoksi yhden päivän ajaksi. Kuolinpesällä ja maatalousyrittäjällä on oikeus sijaisapuun myös yritystoiminnan järjestelyä varten eli toiminnan jatkamisen suunnittelun tai siitä luopumiseen vaatimia järjestelyjä varten. Sijaisapua tätä varten voi saada kuolinpäivää seuraavien kuuden kuukauden aikana enintään 60 päiväksi.

Tilalla tulisi myös olla kirjalliset työohjeet lomituksia varten. Mikäli tilalla on vakiolomittaja, voi myös häneltä kysyä neuvoja välttämättömien kotieläinten hoitotöiden tekemiseksi.

Monesti tilalla on tilanne, jossa toinen yrittäjä hoitaa peltotyöt ja toinen on vastuussa kotieläintöistä. Kriisitilanteessa toisen töiden hoitaminen voi olla hankalaa, mutta töiden apuna voi käyttää:

- Omavalvontasuunnitelmaa
- Laatukäsikirjaa
- Lomitusohjeita

Eläintiedot tulee ilmoittaa Minun maatilani - eläinrekisteriin. Mikäli sinulla ei ole käytettävissä tunnuksia eläinrekisteripalveluun, on rekisteröinti-, poisto-, syntymä- ja muutosasiat mahdollista hoitaa sähköpostitse, postitse tai asiakaspalveluun soittamalla erikoistilanteissa.

Lisää tietoa

sijaisapulomituksesta:

<https://www.mela.fi/maatalousyrittajat/maatalouslomitukset/>

Minun maatilani

nautarekisterin

asiakaspalvelu

puh. 09 85 666 000

Pellot ja metsät

Peltolohkot.fi on internet-selaimella toimiva palvelu, jolla voi hakea peltolohkojen tietoja. Haku onnistuu tilatunnuksella tai yksittäisen peltolohkon lohkonumerolla. Peltolohkolle voi etsiä myös navigointiohjeet haun jälkeen. Palvelusta voi myös selata kartalta peltolohkoja ja niitä klikkaamalla saa näkyviin pellon hehtaarikoon sekä lohkotunnuksen. Palvelun käyttö on ilmaista!

Mikäli olet yhtenä omistajana tai osakkaana tilan metsissä, saat tiedot metsien sijainnista ja niiden tilanteesta **Metsään.fi** palvelusta. Palvelusta löytyy erilaisia karttoja, puuston perustietoja sekä hoitoehdotuksia, joista on apua metsätöiden toteuttamiseen. Palveluun kirjaudutaan verkkopankkitunnuksilla tai mobiilivarmenteella.

Tällä palvelulla voit hakea ja jakaa peltolohkojen tietoja:

www.peltolohkot.fi

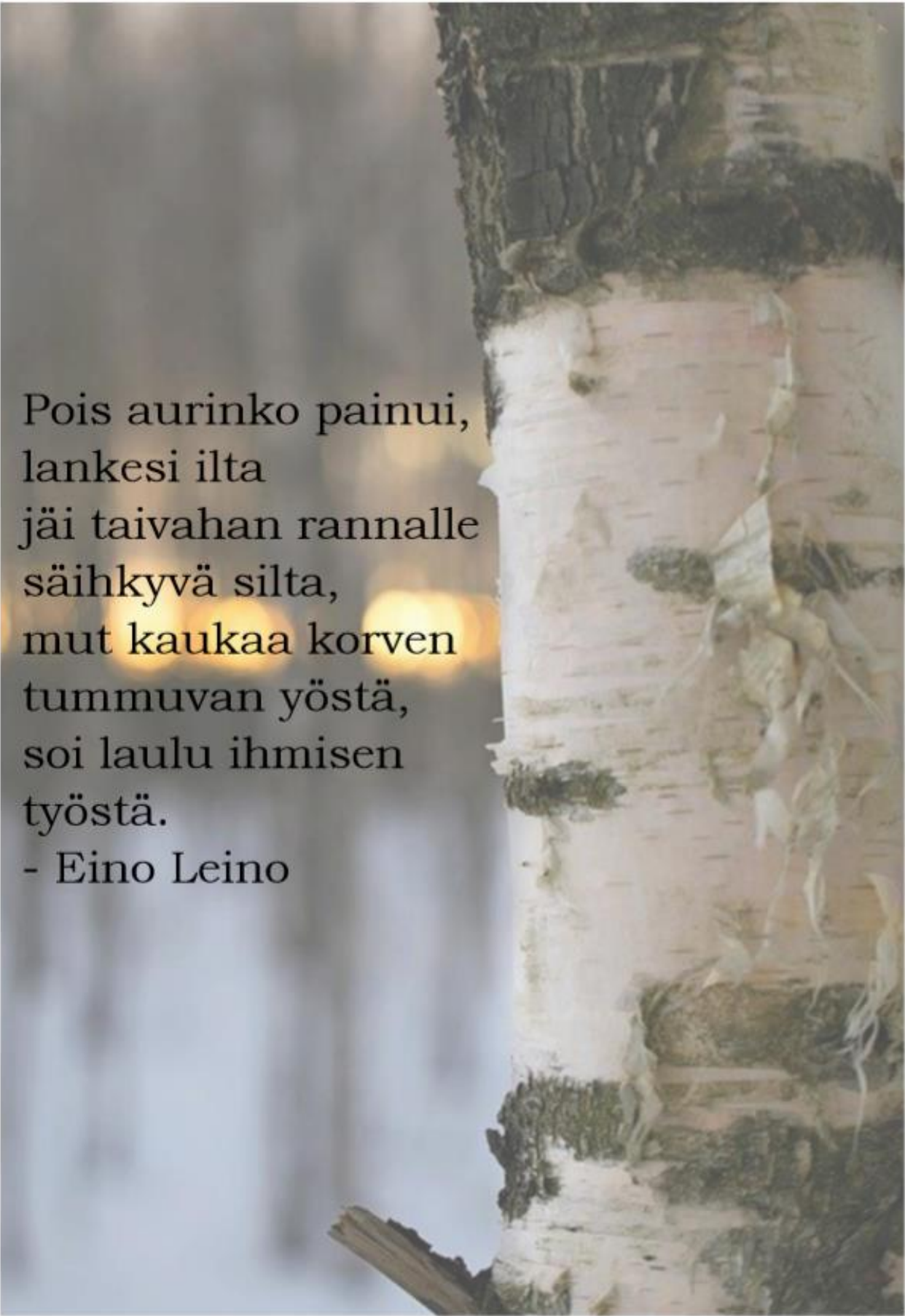
Metsäkeskuksen metsänomistajan palvelut:

www.metsaan.fi

Muistilista

1. Älä jää yksin!
 - Pyydä apua naapureilta, ystäviltä, perheenjäseniltä, lomituspalveluilta, neuvontaorganisaatioista, työterveyshuollosta, Välitä viljelijästä -projektista ja MTK:n hyvinvointihankkeista tai muilta auttavilta tahoilta.
2. Ilmoita kuolemasta pankkiin ja vakuutusyhtiöön
 - Vakuutukset kannattaa siirtää omiin tai muun perinnönsaajan nimiin
 - Hae korvausta mahdollisesta henkivakuutuksesta
3. Voit järjestää hautajaiset itse tai antaa hautaustoimiston hoitaa ne
4. Mahdollisen kuolinilmoituksen voi julkaista ennen hautajaisia tai niiden jälkeen, tämä ei kuitenkaan ole pakollista.
5. Tarkista oikeutesi Kelan perhe-eläkkeeseen, hae perhe-eläkettä mahdollisimman pian.
6. Mela tarkastaa oikeuden perhe-eläkkeeseen omatoimisesti, avopuolison on kuitenkin haettava sitä itse.
7. Muista mahdollinen korvaus MATA-ryhmähenkivakuutuksesta
8. Perunkirjoitus on pidettävä kolmen kuukauden kuluessa kuolemasta. Perunkirjoitusta varten tarvitaan:
 - Virkatodistukset
 - Aukottoman sukuselvityksen
 - Mahdollisen testamentin
 Tiedot löytyvät www.suomi.fi -palvelusta
9. Anna testamentti tiedoksi kaikille perillisille!
10. Jätä perukirja verotoimistoon perintöverojen määrittämistä varten kuukauden kuluessa perunkirjoitustilaisuudesta

Pois aurinko painui,
lankesi ilta
jäi taivahan rannalle
säihkyvä silta,
mut kaukaa korven
tummuvan yöstä,
soi laulu ihmisen
työstä.

- Eino Leino